

Bijdrage ChristenUnie behandeling Drieslagrapport

15 december 2011

MdV,

Het zal niet verbazen dat tot vanmiddag de bijdrage van de ChristenUnie fractie anders luidde dan ik nu naar voren zal brengen. Hoe schokkend is het bericht dat opnieuw geheime stukken naar de pers zijn gelekt en dat kennelijk uitsluitend met de bedoeling om personen te beschadigen. De mogelijke bronnen zijn bekend en dat maakt het des te moeilijker om dit rapport goed en met respect voor elkaar te bespreken. Verschillende meningen zijn niet erg. Maar bewuste schending van geheimhouding is niet alleen een misdrijf (art 273 WvS), maar schendt ook verhoudingen.

Tegen deze achtergrond heb ik het er bijzonder moeilijk mee om onze bijdrage te leveren. Eerlijk gezegd zou ik gevoelsmatig vanavond met deze ontwikkelingen liever ergens anders geweest zijn. Natuurlijk doet onze maatschappelijke verantwoordelijkheid anders beslissen en daarom sta ik ook hier.

In het rapport staan veel feiten en feitjes.

De fractie van de ChristenUnie is dan ook niet van plan om zich op dit dossier te verliezen in wellisnietes discussies. Dat lost niets op en leidt tot niets. Wij willen op hoofdlijnen over het rapport spreken. En hoe vreemd het misschien ook uit mijn mond mag klinken: de fractie van de ChristenUnie is uit op een afrekenproces. Ik kom daar nog op terug.

De raad bespreekt het Drieslagrapport. De ondertitel luidt "... over euforie, vertrouwen en bestuur".

Op deze termen wil ik even ingaan, omdat een vertekend beeld kan ontstaan over de werkwijze van de raad in de aanloop naar het Drieslag project.

De raad was, zo blijkt ook uit het onderzoek, vanaf het begin kritisch over verschillende aspecten van de plannen. Een en andermaal is door de raad aangedrongen op aanvullende informatie over het project en de financiële gevolgen en risico's. Aan de andere kant was de raad zich bewust van de problemen met bijvoorbeeld de staat van onderhoud van het sportpark, de (on)mogelijkheden voor uitbreiding van bedrijven en de staat van het Havengebied. Het plan voor de Drieslag werd gezien als mogelijke totaal oplossing voor verschillende problemen.

In de aanloop naar de besluitvorming in 2003 werd geoordeeld dat niet kon worden gereageerd op de financiële exercities. Dat het ging om vingeroefeningen die slechts een globale indruk gaven van de haalbaarheid van de Drieslag. Meer was op dit moment wellicht ook niet mogelijk. Sterker nog, partijen verwachtten dat het onmogelijk zou zijn om op dat moment een financiële exercitie op te stellen die geldig zou zijn voor de periode om het project te realiseren.

Met die wetenschap kon dan ook nauwelijks anders dan slechts zijdelings worden ingegaan op de financiële berekeningen die ten grondslag hebben gelegen aan de Drieslag. De raad was zich bewust van de durf die in het besluit vevat was en ook dat Ommen 'zijn nek uitstak' met dit plan. Er was ook sprake van enthousiasme over de mogelijkheden.

Voor een goed begrip, de zojuist uitgesproken tekst baseren wij op hetgeen in 2003 is gezegd in deze raad.

Is dit euforie? Een overdreven opgewekte stemming? In elk geval niet alleen maar euforie.

Bij de zojuist geschetste houding hoort vertrouwen en wij zijn van mening dat daarvan meer sprake is geweest dan van euforie, en dat vertrouwen bleek misplaatst.

a) risicodragend participeren in de grondexploitatie van ruimtelijke planontwikkeling;

b) actieve inbreng van expertise over procesinrichting **en procesbegeleiding** mede ter beheersing van risico's.

het gaat hier een tekst die ik vandaag nog aantrof op de website van de BNGgo. En daar ging het indertijd ook om. Omdat expertise nodig was en is voor zo'n omvangrijk project als De Drieslag, en erop vertrouwd werd dat de BNGgo daarover beschikte, is de samenwerking aangegaan met OPP (BNGgo).

Vertrouwen en besturen staan ook niet los van elkaar. Als je geen vertrouwen hebt in anderen kun je niet besturen. Besturen is het maken van keuzes op basis van (per definitie) onvolledige informatie en het uitvoeren van de beslissingen overlaten aan mensen in wie je vertrouwen hebt. De raad heeft keuzes gemaakt om de problemen van Ommen in die tijd op te lossen, met de kennis van toen. Ommen heeft zijn nek uitgestoken en we zien nu wat er van gekomen is: een nieuw sportpark, een nieuw bedrijventerrein maar wel met een enorme tegenvaller.

In 2003 heeft de raad het college toestemming gegeven om tot uitvoering van de Drieslag over te gaan met de bijbehorende beheers- en uitvoeringsmodellen. Er is sprake van een democratisch besluit waarbij functies qq zijn toebedeeld en niet op grond van competenties. Ook de nu zo gewraakte dubbelfunctie van een gemeenteambtenaar is toen met instemming van de raad in het leven geroepen. De dubbelfunctie van de directeur was natuurlijk vanaf het begin in beeld als een risico. Dubbelfuncties zijn altijd ongewenst en kunnen leiden tot een belangenconflict, maar dat geldt zelfs nu voor leden van de onderzoekscommissie uit de raad die eigen handelen moeten beoordelen en bespreken.

Door het uitblijven van de noodzakelijke informatie naar de raad, heeft de raad in 2009 een motie aangenomen die opriep tot een financieel onderzoek. Het Deloitte rapport in 2010 was het resultaat en dat was nog verpletterender dan werd verwacht. De samenvatting ervan in het Drieslagrapport spreekt boekdelen. In 2011 gaf de raad opdracht tot een vervolgonderzoek en dat op basis van artikel 155a Gemeentewet.

Dat artikel geeft de raad de mogelijkheid om een onderzoek te doen naar het door het college dan wel de burgemeester gevoerde bestuur. Met andere woorden is het de vraag, of in dit geval het college buiten zijn boekje is gegaan. (Het boekje dat door de raad is meegegeven wel te verstaan.) Het doel van zo'n onderzoek is waarheidsvinding. Wat heeft zich afgespeeld, waarom en past dit in de opdracht die de raad gaf?

In het rapport is de aanpak voor het onderzoek te lezen. Dossieronderzoek, gevolgd door gesprekken en soms door een tweede gesprek. Ik gaf zojuist aan dat waarheidsvinding het doel van het onderzoek is. De vraag kan gesteld worden of die waarheid wel is gevonden. En of die waarheid wel kan worden gevonden. Gelet op de tijd en energie die nu al is besteed om het voorliggende resultaat te bereiken, zijn verdergaande onderzoeken naar de overtuiging van de fractie van de ChristenUnie, alleen van demonstratieve waarde. Het gaat om dezelfde stukken en dezelfde personen.

Het besluit van de Raad van State speelt een cruciale rol in het hele project. Uit het rapport blijkt dat er sprake was van verschillende inschattingen op dit punt tussen de partijen. Vanuit de optiek van waarheidsvinding is het onvoldoende. Het wordt niet duidelijk of de bestuurders op dit punt de raad, bewust of onbewust, verkeerde informatie hebben gegeven. Ook het punt van de verdeling van de onrendabele top is aan de orde geweest. Ook hier is het moeilijk om te beoordelen of de bestuurders de raad juist hebben geïnformeerd. Juist op deze punten is het nodig om vast te stellen of bestuurders valt te verwijten dat de raad is misleid.

Wat is goed bestuur? Besturen wordt naar ons oordeel in het onderzoek vooral opgevat in enge zin, namelijk als het managen van het proces. Daarbij horen de termen van sturing, uitvoering, toezicht en verantwoording.

Besturen in de zin van “de gemeente besturen” is echter breder. Om te beoordelen of het gemeentebestuur goed werk heeft afgeleverd moet er ook een toetsing plaatsvinden of bijvoorbeeld het besluit het belang van de gemeente Ommen heeft gediend. Besturen is meer dan alleen procedures volgen. Besturen is ook keuzes maken en lijnen uitzetten. Daarbij gaat het natuurlijk om het goed uitvoeren en goed aansturen.

Gaat het dan alleen maar om blunderen en missers? Nee, kijk naar wat is bereikt en de problemen die zijn opgelost. Goed besturen heeft verschillende invalshoeken en verschillende gradaties. Vragen die we ons nu kunnen stellen zijn: Was Ommen beter af geweest als we besloten hadden de sport te laten waar die was of als we geen bedrijvenpark hadden ontwikkeld? Was dat een teken geweest van goed besturen? Het is een kwestie van goed en beter besturen. Er zijn fouten gemaakt; zoals net gezegd, missers en blunders wellicht. Maar moet je dan maar niets besluiten om allerlei risico's uit te sluiten? Het leven van bestuurders bestaat uit het maken van keuzes, die de ene keer beter uitvallen dan de andere keer.

Zeggen we daarmee dat er niets aan de hand is en was? Zeker niet. Er zijn fouten gemaakt en dat moet niet weer. Er zijn ook ontwikkelingen geweest die niemand had voorzien of zelfs had kunnen voorzien. Is het realistisch om de bestuurders dat aan te rekenen? Laten we constateren dat er fouten zijn gemaakt, dat er kosten zijn gemaakt, dat het Ommen meer heeft gekost dan ingeschat, maar laten we ook kijken naar hoe we nu verder moeten. Natuurlijk gaat het over veel geld en zijn er veel fouten gemaakt. Toch moeten we ons niet blind staren op de historie en op de interne processen. Natuurlijk is het makkelijk om achteraf, met allerlei aanvullende informatie, een oordeel te hebben over het verleden. Ondanks veel blunders is er wel behoorlijk wat bereikt. Over het nieuwe sportcomplex Westbroek horen we, na wat aanloopproblemen, vooral lovende berichten. Op de Rotbrink is nu ruimte voor het Ommer bedrijfsleven om zich verder te ontwikkelen, ook al gaat dat door de crisis niet in het tempo dat was voorzien. We hebben nu een paar mogelijkheden:

- a. we kunnen nog meer bureaucratie toevoegen en eindeloos gaan praten over de beslissingen die in het verleden zijn genomen en hoe het met de huidige inzichten anders had gemoeten;
- b. we kunnen nagaan wie de hoofdschuldige is, maar dat is en blijft een moeilijke opgave. Het is zeker niet zo dat de hoofdschuldige de raad is en de mensen die denken dat ze zondermeer een Ommer partij (in de brede zin van het woord) kunnen aanwijzen hebben het rapport niet goed gelezen;
- c. we kunnen ook met elkaar afspreken dat het zo niet weer moet. Maar we moeten nu wel verder. We moeten met elkaar afspreken dat we op deze manier ons, als raad, niet meer moeten laten gebruiken door colleges, externe partijen of samenwerkingsconstructies. De nadruk die het rapport legt op het begin en de inrichting van het project verdienen de nodige aandacht en moeten leiden tot heldere afspraken en werkwijzen.

Ik zei in het begin van mijn verhaal al dat er sprake moet zijn van een afrekening. Het is daarbij de vraag of het moet gaan om het afrekenen van personen of het afrekenen van bedragen. Als we alle mensen die iets fout hebben gedaan uit hun functie zetten (voor zover dat kan met raadsleden) dan wordt het erg stil in bestuurlijk Ommen en dan houden we een onbestuurd en onbestuurbaar Ommen over en blijven we achter met een gehavend Havengebied. Dat kan toch niet de bedoeling zijn van het onderzoek.

Ik sluit de eerste termijn af met een citaat uit 2003:

Wij bereiden ons voor op een interessante, dynamische periode waarbij wij graag met het college van gedachten blijven wisselen over de wijze waarop dit uitdagende project kan worden vormgegeven. Een project dat een bijdrage levert aan de leefbaarheid, levendigheid en kwaliteit van het groene Ommen. En dan heb ik het over het Havengebied.